

REGLEMENTAREA LOGODNEI ÎN DREPTUL ROMÂN

Conf. univ. dr. **Mariana Ciocoiu**
Universitatea „Spiru Haret” București
Facultatea de Științe Juridice, Economice și Administrative Craiova

Abstract

New Civil Code brings a series of novelties that specifically protects the family, and of these, chapter institution engagement is one novelty in terms of our legislation although there were provisions related to engagement in Moldova, about 200 years ago in the Code of Calimach.

In light of the historical and theoretical engagement as an institution under the „Family Law” regulating social relations in which men as subjects of law, respect and enforce regulatory provisions and state agencies apply entitled under their jurisdiction, period „Engagement” has two meanings: a first sense of the legal act; in the second sense of legal status.

Keywords: *engagement, sense, family life, agreement*

Logodna, reprezentând o etapă de tranziție de la starea de celibat la căsătorie, se regăsește încă din cele mai vechi timpuri, chiar în Vechiul Testament, fiind desemnată prin termenul „aras”, cu semnificația în ebraică „legământ de căsătorie” sau „angajament de căsătorie”.

Nereglementată în Codul familiei anterior, logodna a existat în dreptul românesc anterior reglementării recent abrogate, reprezentând promisiunea reciprocă a două persoane de a se căsători, făcută de regulă într-un cadru festiv.

Majoritatea specialiștilor sunt de părere că logodna nu poate fi calificată drept un anteccontract, pentru că nu este de conceput existența unei obligații de a încheia o căsătorie. Astfel spus, libertatea de a se căsători, prin componenta ei, face imposibilă existența unei asemenea obligații juridice.

Actualmente, instituția de drept civil „logodna” este reglementată de prevederile art. 266-270 cuprinse în Cartea a II-a, Despre familie, Capitolul I – Logodna, Titlul II – Căsătoria, ale Legii nr. 287 din 17 iulie 2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare¹.

¹ Legea nr. 287/2009 a fost publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011.

Potrivit art. 266 alin. (1) al Legii nr. 287/2009, „Logodna este promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria”, urmând apoi să se precizeze că toate dispozițiile privind logodna au aplicabilitate numai dacă aceasta a fost încheiată după data de intrare în vigoare a Codului civil².

„Instituția logodnei revine în peisajul noii legislații civile românești, cunoscut fiind și faptul că are rădăcini adânci în istoria dreptului autohton. „Căsătoria era precedată de logodnă, considerată ca o promisiune”, însă producând efecte juridice atât în ce privește situația tinerilor, cât și bunurile avansate cu această ocazie.

În sistemul popular, logodna avea loc de obicei cu ocazia peșitului, când se dădea acord asupra viitoarei căsătorii și se schimbau daruri între tineri și părinții lor, de obicei făcându-se și un ospăț³.

Dimitrie Cantemir în „*Descriptio Moldaviae*”, capitolul al XVIII-lea, „Despre obiceiurile de la logodnă și de la nunți”, a prezentat detaliat modul cum se realiza logodna. „După ce am arătat sufletul și năravurile moldovenilor, cititorul poftitor să știe nu va fi cu siguranță nemulțumit, dacă îi vom arăta pe scurt și obiceiurile de care țin aceștia seamă la logodne și la nunți. Moldovenii își însoară copiii la vârsta la care trebuie să se facă, după legile bisericesti, cununia.

Însă se socotește că e rușine dacă o fecioară cere pe un bărbat; iar obiceiul țării a statornicit că flăcăii trebuie să-și aleagă ei înșiși neveste și nu să-și aleagă părinții fetei ginerele. Drept aceea, dacă unui flăcău îi place o fată, atunci el trimite la părinții ei oameni pe care ei îi numesc, cu o rostire latinească stricată, peșitori, adică petitores.

Aceștia iscodesc mai întâi pe departe gândurile bătrânilor, ca să nu pătească rușinea să nu vrea părinții fetei. Dacă bagă de seamă însă că aceștia vor s-o dea atunci se duc cu toate rudeniile mirelui în casa fetei. Cel mai de frunte dintre peșitori, numit staroste, începe să rostească vorbele pe care vrem să le dăm aici, fiindcă aproape pretutindeni sunt la fel.

Moșii și strămoșii părinților noștri, umblând la vânat prin codri, au dat peste țara în care locuim noi acum și în țara asta trăim, ne hrănim și ne întărim cu laptele și mierea ei. Îmboldit de pilda lor, măritul boier cutare, în vreme ce umbla după vânat pe câmpii prin codri și prin munți, a dat de o ciută, care, sfoasă și cuminte, nu i-a îngăduit să-i vadă fața, ci a luat-o la fugă și s-a ascuns.

Am pornit pe urmele lăsate de copitele ei, care ne-au adus până în casa aceasta; de aceea voi trebuie sau să ne dați sau să ne arătați încotro a fugit vânatul pe care l-am gonit cu osteneală și sudoare din pustietăți⁴.

În regiunile cu puternice tradiții patriarhale în ceea ce privește logodna, hotărârile le luau părinții, fără a-i întreba pe tineri, câteodată chiar înainte de nașterea copiilor.

² Potrivit art. 24 din Legea nr. 71/2011, „dispozițiile privind logodna sunt aplicabile numai în cazul în care aceasta a fost încheiată după data intrării în vigoare a Codului civil”.

³ D. Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, ed. Gh. Guțu, București, 1973.

⁴ D. Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, ed. Gh. Guțu, București, 1973.

Cu timpul, înțelegerea se făcea cu acordul tinerilor, în unele regiuni ale țării se obișnuia, cu ocazia logodnei, să se dea o sumă de bani, „căpara”, considerată ca o „arvună” ce trebuia restituită odată cu desfacerea logodnei⁵. Instituția logodnei, precum și celelalte norme și instituții care reglementează din punct de vedere juridic „viața familială”⁶ sunt deja obiectul practicienilor și doctrinei de specialitate.

Logodna constituie promisiunea reciprocă de căsătorie, un legământ cu valoare morală a două persoane de sex diferit de a se căsători, aceasta realizându-se într-un cadru festiv. Logodna constituie, în viziunea noului Cod civil, o relație cu caracter social, moral și cultural cu posibile consecințe juridice în plan patrimonial în cazul ruperii unilaterale și abuzive. Logodna este o instituție de drept civil cuprinsă și tratată în noua configurare juridică a reglementărilor privind „viața familială”.

În prezent logodna are loc între concubini, astfel încât aceștia nu se limitează la a conviețui, ci își promet reciproc unul altuia și căsătoria.

Potrivit opiniei larg răspândite în doctrina de specialitate, se consideră că logodna nu este un contract, ci un simplu fapt juridic care poate să producă cel mult efecte extrinseci căsătoriei, în special în cazul ruperii unilaterale și abuzive.

Există însă și opinii care sunt de acord cu teza contractualistă a logodnei, afirmându-se că este contrar realității psihologice și sociale să se nege aspectul său contractual. Aceste opinii au drept argument faptul că acest „contract” nu are conținutul unui antecontract de căsătorie, astfel încât părțile nu s-ar obliga să încheie căsătoria (obligație de rezultat), ci s-ar obliga doar să încerce în mod loial să

⁵ D.D. Mototolescu, *Darurile dinaintea nunții în dreptul vechi românesc, comparat cu cel romano-bizantin și slav*, București, 1921, p. 83, cu trimitere la A.V. Voicu, *op. cit.*, p. 24.

⁶ Cu privire la interpretarea sintagmei „viața familială”, a se vedea V. Terzea, *Noul Cod civil*, vol. I (art. 1-1.163), adnotat cu doctrină și jurisprudență, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 107 și urm. Cu trimitere la: C. Birsan, M.M. Pivniceru, *Noțiunea autonomă de „viață familială”*, în *Buletinul CEDO nr. 12/2008*, pp. 88-94; *Viața familială, în interpretarea autonomă a Curții*, cuprinde relații cu caracter social, moral (CEDO, *Marckx*, 13 iunie 1979, Seria A nr. 31, § 52), cultural și interese de ordin material (CEDO, *Vermeire c. Belgiei*, 29 noiembrie 1991, Seria A nr. 214-C, § 28; CEDO, *Mazureck c. Franței*, 1 februarie 2000, § 54) și presupune existența unor legături interpersonale și efective apte să o genereze, indiferent de izvorul lor. Ele pot rezulta din: A. raporturi juridice de familie: căsătorie legală și nefectivă, chiar dacă nu s-a stabilit încă o viață de familie (CEDO, *Abdulaziz, Cabales și Balkandali c. Regatului Unit*, 28 mai 1985, Seria A nr. 94, § 62; CEDO, *Beldjoudi c. Franței*, 26 martie 1992, <http://cmiskp.echr.coe.int>, § 76); adopție legală și nefectivă (relațiile dintre adoptat și adoptator sunt, în principiu, de aceeași natură cu relațiile protejate de art. 8 (CEDO, *Pini și Bertani și Manera și Atripaldi c. României*, 22 iunie 2004, <http://cmiskp.echr.coe.int>, § 140); rudenie, care include raporturile din cadrul unei familii monoparentale (CEDO, *Marckx c. Belgiei*, 13 iunie 1979, Seria A nr. 31, §31), raporturile dintre părinți și copii, indiferent dacă aceștia sunt născuți din căsătorie sau din afara căsătoriei (CEDO, *Marckx c. Belgiei*, 13 iunie 1979, Seria A nr. 31, § 45; CEDO, *Berrehab c. Țărilor de Jos*, 21 iunie 1988, <http://cmiskp.echr.coe.int>, § 21; CEDO, *Keegan c. Irlandei*, 26 mai 1994, Seria A nr. 290, § 44), raporturile dintre unchi și nepoți, dacă există o legătură de afectivitate strânsă, reală, efectivă (CEDO, *Boyle c. Regatului Unit*, 28 februarie 1994, Seria A nr. 282-6, § 46), bunici și nepoți (CEDO, *Pla și Puncernau c. Andorrei*).

stabilească o asemenea relație de natură să conducă la încheierea căsătoriei (obligație de mijloace).

Astfel, libertatea matrimonială nu ar fi atinsă, deoarece oricare dintre părți poate denunța unilateral „contractul” oricând, răspunderea sa neputând fi antrenată decât în caz de denunțare abuzivă. Astfel înțeles, „contractul” de logodnă conduce la aceleași consecințe practice ca și calificarea logodnei ca un simplu fapt juridic⁷.

Relativ nouă este opinia apărută în doctrina de specialitate, pornind de la compararea textelor Noului Cod civil cuprinse în art. 266 alin. (1) și ale art. 259 alin. (1), prin care: 1. logodna este definită ca fiind „promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria ...”; 2. căsătoria este definită ca fiind „... uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii” – se poate observa că „în vreme ce în cazul logodnei se subliniază, în mod exclusiv, acordul de voință, la căsătorie accentul cade pe starea juridică subsecventă exprimării consimțământului⁸”.

Potrivit acestei opinii, această diferențiere nu este justificată, „întrucât ambele instituții izvorăsc dintr-un act juridic și generează o stare juridică, un statut reglementat de lege, ce nu poate fi ignorat⁹”. Pentru aceste considerații, termenului „logodnă” i se pot acorda două accepțiuni:

1. într-o primă accepțiune, de act juridic;
2. în a doua accepțiune, de statut juridic.

Deci logodna statuează (juridic) actul juridic prin care viitorii logodnici își promit reciproc, printr-o înțelegere prealabilă, realizarea unui scop comun și „încheierea căsătoriei”, fapt care ne poate conduce spre ideea de convenție, ca urmare a promisiunii sinalagmatice de a încheia căsătoria. În acest mod aprob opinia potrivit căreia logodna este un act juridic *sui generis*, care atrage un anume statut legal pentru persoanele logodite – fiind de acord cu definiția astfel atribuită logodnei potrivit căreia aceasta este o „stare juridică facultativă, premergătoare căsătoriei, izvorâtă din promisiunea reciprocă intervenită, în condițiile legii, între un bărbat și o femeie, de a încheia căsătoria”.

În ceea ce privește caracterul juridic al logodnei, îl argumentăm în următoarele rânduri. Logodna, potrivit reglementărilor Codului civil, poate fi caracterizată prin următoarele:

Logodna este o uniune între două persoane de sex opus (între un bărbat și o femeie). Uniunea se realizează în vederea realizării unui scop comun: încheierea căsătoriei.

⁷ M. Avram, C. Nicolescu, *Regimuri matrimoniale*, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 75, cu trimitere la I. Albu, *Căsătoria în dreptul român*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988, p. 28-32; A. Benabent, *Droit civil. La Famille*, Litec, Paris, 2003, p. 50.

⁸ D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *op. cit.*, 2011, p. 38.

⁹ M. Avram, C. Nicolescu, *Regimuri matrimoniale*, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 75, cu trimitere la C. Cornu, *Les régimes matrimoniaux*, PUF, Paris, 1997, p. 265, în A.V. Voicu, *op. cit.*

Logodna este monogamă - fiind o stare juridică premergătoare căsătoriei, logodna împrumută acest caracter al căsătoriei -, niciunul dintre cei logodiți neputându-și avansa promisiunea reciprocă de a încheia o căsătorie cu un altul (alta) cât timp nu au rupt logodna la care sunt ținuți.

Logodna este liber consimțită - dispozițiile privind condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei, cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă, fiind aplicabile logodnei [art. 266 alin. (2)] -, viitorii logodnici pot să hotărască singuri dacă se logodesc sau nu, fără vreun amestec al altor persoane.

Logodna este consensuală - nu este necesară intervenția vreunei autorități pentru constatarea încheierii logodnei, părțile având libertatea deplină de a alege modalitatea concretă de exprimare a consimțământului [art. 266 alin. (3)]. Cu toate că, spre deosebire de căsătorie, unde însăși legea fundamentală prevede posibilitatea celebrării religioase, însă numai după încheierea căsătoriei civile [Constituția României, art.48 alin. (2)], logodna nu prevede o asemenea reglementare -, în mod tradițional logodna poate fi celebrată și religios.

Logodna se încheie până la căsătorie - actuala reglementare nu stabilește niciun termen pentru încheierea logodnei -, părțile pot să convină asupra datei încheierii căsătoriei (în condițiile legii), după cum au libertatea să nu stabilească nimic în acest sens. Starea juridică a logodnei nu poate depăși momentul încheierii căsătoriei.

Logodna se întemeiază pe egalitatea în drepturi și obligații a persoanelor logodite - potrivit Constituției României, art. 16 alin. (1), „cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”. Astfel se statuează egalitatea dintre bărbat și femeie în toate domeniile vieții sociale¹⁰.

Logodna se încheie în scopul căsătoriei, logodna fiind doar promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria, constituie doar premisa nașterii unei familii.

Condițiile de fond necesare pentru încheierea logodnei sunt aceleași cu cele necesare în cazul căsătoriei, cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă. Acestea se referă la aspecte precum consimțământul părților, vârsta, interzicerea bigamiei, a logodnei între rude. Normele legale precizează că: „Logodna se poate încheia doar între bărbat și femeie. Pe cale de consecință, aceasta nu se poate încheia între persoane de același sex.”

Condițiile de fond pentru încheierea logodnei se prezintă sub două forme, și anume¹¹:

¹⁰ Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, republicată, în temeiul art. III din O.U.G. nr. 56/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, publicată în M. Of. nr. 768 din 8 septembrie 2006, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 507/2006, publicată în M. Of. nr. 10 din 8 ianuarie 2007, dându-se textelor o nouă numerotare. Legea a mai suferit modificări prin dispozițiile O.U.G. nr. 68/2000, prin abrogarea art. 24-30.

¹¹ E. Florian, *op. cit.*, 2011, p. 14.

1. Condiții pozitive – Cerințe de fond care trebuie să existe pentru a se putea încheia logodna;

2. Condiții negative – Impedimente („impedimente la logodnă”), stări de fapt sau de drept - care nu trebuie să existe pentru a se putea încheia logodna.

În urma celor expuse se desprinde regula potrivit căreia se pot logodi numai persoanele care îndeplinesc condițiile necesare încheierii căsătoriei – cu atenție specială la logodna minorului de cel puțin 16 ani (conform art. 272 C. civ.) și la logodna între rudele în linie dreaptă, precum și între cele în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv (art. 274 C. civ.). Potrivit C. civ., „încheierea logodnei nu este supusă niciunei formalități și poate fi dovedită cu orice mijloc de probă” [art. 266 alin. (2) și (3)].

Condițiile de fond pozitive (cerințele de fond) ale logodnei: potrivit celor cuprinse în art. 266 alin. (2), (3) și (5) C. civ., logodna este supusă condițiilor de fond cerute pentru căsătorie – cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă. Analizând prevederile art. 271-277 C. civ. referitoare la condițiile de fond pentru căsătorie, constatăm că logodna (promisiunea maritală reciprocă) presupune îndeplinirea următoarelor cerințe de fond: consimțământul personal și liber a două persoane de sex biologic diferit și consimțământul la logodnă să aibă în vedere vârsta minimă de 18 ani.

Consimțământul personal și liber a două persoane de sex biologic diferit reprezintă manifestarea de voință a celor două persoane în vederea încheierii logodnei. Acest acord de voință nu se confundă cu simpla cerere în căsătorie, după cum este diferit de consimțământul la căsătorie.

Consimțământul la logodnă trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

– să provină de la o persoană cu discernământ, adică de la o persoană care are atât capacitate intelectuală, cât și capacitate volitivă. Așa fiind, lipsa discernământului (cazul alienatului mintal, debilului mintal și persoanei lipsite vremelnice de facultățile mintale din cauza: stării de ebrietate, delirului, hipnozei etc.) atrage și lipsa consimțământului;

– să fie exprimat personal de către cei ce vor să se logodească, fiind exclusă încheierea logodnei prin reprezentare;

– să fie liber, în sensul că nu există nicio piedică în alegerea viitorului logodnic (limitări de castă, rasiale, religioase, juridice ș.a.);

– în sens juridic, consimțământul este liber dacă nu există vicii de consimțământ;

– să fie deplin, adică neafectat de modalități (termen, condiție, sarcină);

– să fie exprimat neîndoielnic. La fel ca și în cazul căsătoriei, consimțământul poate fi viciat prin eroare.

Consimțământul la logodnă, ca și în cazul căsătoriei, poate fi viciat prin eroare (care poate viza doar identitatea fizică a celui alt logodnic), dol sau violență.

Așa cum am arătat, o a doua cerință de fond este vârsta minimă de 18 ani. Vârsta minimă de 18 ani, deopotrivă în cazul bărbatului și al femeii – art. 272

alin. (1) C. civ., cu mențiunea că, pentru motive temeinice, minorul, bărbat sau femeie, care a împlinit vârsta de 16 ani se poate logodi, însă numai cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui ori a persoanei sau autorității abilitate să exercite drepturile părintești, potrivit dispozițiilor art. 272 alin. (2)-(5) C. civ.

Este necesar a fi menționat faptul că, în cazul logodnei minorului, spre deosebire de căsătoria acestuia, nu se cere avizul medical și nici autorizarea instanței de tutelă. Ca regulă, logodna se poate încheia numai dacă persoanele respective au împlinit vârsta de 18 ani sau, după caz, au dobândit capacitatea deplină de exercițiu anticipat. Prin urmare, prezintă relevanță atât majoratul civil, cât și dobândirea capacității depline de exercițiu.

Cu titlu de excepție, minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate logodi cu încuviințarea părinților (din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptivi) sau, după caz, a tutorelui, a persoanei sau instituției care exercită drepturile părintești, numai dacă există „motive temeinice”, pe care legea nu le definește¹².

Bibliografie

1. Bacaci, A., Dumitrache, V., Hageanu, C., *Dreptul familiei*, Ed. C.H. Beck, București, 1999, pp. 18-19; E. Florian, *Dreptul familiei*, Ed. C.H. Beck, București, 2010.
2. Boroi, G., Stănciulescu, L., *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
3. Florian, E., *Dreptul familiei*, ed. a III-a, cu referiri la noul Cod civil, Ed. C.H. Beck, București, 2010.
4. Frențiu, G.C., *Comentariile Codului civil. Prescripția extincțivă, decăderea și calculul termenelor*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
5. Hageanu, C.C., *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
6. Leș, I., *Sanctiunile procedurale în materie civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2008.
7. Lozneau, V., *Excepțiile de fond în procesul civil*, Ed. Lumina Lex, București, 2003.
8. Lupașcu, D., Crăciunescu, C.M., Lupașcu, Dan, Crăciunescu, C.M., *Dreptul familiei*, ed. a V-a, amendată și actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2011.
9. Lupașcu, D., Pădurariu, I., *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2010.
10. Țiț, H., în Colectiv, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, vol. III, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 944.

¹² *Ibidem*, nota de subsol nr. 2: „Aceași situație se întâlnește în cazul căsătoriei minorului. Sub imperiul vechii reglementări (Codul familiei), cu privire la conținutul sintagmei «motive temeinice» pentru încheierea căsătoriei, în doctrină s-a considerat că sunt asemenea motive: graviditatea, nașterea, boala gravă, concubinajul etc. (A se vedea, spre exemplu: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a VIII-a, revăzută și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 12; A. Bacaci, V. Dumitrache, C. Hageanu, *Dreptul familiei*, Ed. C.H. Beck, București, 1999, pp. 18-19; E. Florian, *Dreptul familiei*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pp. 32-33)».